

Zpráva o činnosti Archivu Mendelovy univerzity v Brně za rok 2009

Všeobecné informace

Archiv Mendelovy univerzity v Brně byl zřízen rozhodnutím rektora č. 2/95 v roce 1995 jako podnikový archiv s celoškolskou působností v rámci Organizačně správního odboru rektorátu. Archiv je od 1. 7. 2007 součástí odboru vnějších vztahů rektorátu. Vedoucí odboru a současně sekretariátu rektora je PhDr. Tatjana Šabartová.

Archiv představuje unikátní soubor historické dokumentace od založení Vysoké školy zemědělské v Brně v roce 1919 až do současnosti Mendelovy univerzity v Brně.

Akreditace archivu

Dne 24. 9. 2007 podal archiv žádost o akreditaci, která je podmínkou pro získání statutu specializovaného archivu.¹ Ve dnech 18.-19. 2. 2008 probíhalo v univerzitním archivu akreditační řízení. Akreditační komise Odboru archivní správy a spisové služby Ministerstva vnitra (MV) ČR rozhodla na základě zjištěných údajů přerušit akreditační řízení archivu z důvodu nevyhovujících hodnot mikroklimatu v jeho depozitáři a nebezpečí následného nevratného poškození uložených archiválií. Odbor archivní správy a spisové služby MV ČR zaslal dne 18. 3. 2008 rozhodnutí o přerušení akreditačního řízení do doby, než bude tento stav napraven a navrhl lhůtu k revizi odstranění nedostatků do 1. 4. 2009.

Dne 1. 7. 2008 vybrala Rada pro rozvojové programy MZLU projekt Klimatizace univerzitního archivu mezi projekty navržené MŠMT ke schválení pro rok 2009 a jeho hlavním řešitelem byla ustanovena kvestorka MZLU v Brně JUDr. Věra Sedlářová.

S ohledem na realizaci tohoto projektu požádal rektor MZLU v Brně Odbor archivní správy a spisové služby MV ČR dne 26. 1. 2009 o prodloužení jednorozhodného odkladu ke splnění podmínek akreditace archivu. Žádost byla dne 10. 2. 2009 zamítnuta a bylo doporučeno po ukončení projektu a po minimálně tříměsíčním měření a zaznamenávání hodnot mikroklimatu v depozitáři znovu požádat o udělení akreditace.

V průběhu května 2009 byly provedeny stavební úpravy v depozitáři a koncem května byla klimatizace odevzdána do užívání archivu. Zkušební provoz byl ukončen v srpnu 2009. V současné době zainteresované firmy a stavební oddělení MZLU sledují upravený tepelný a vlhkostní režim. Naměřené hodnoty teploty a vlhkosti odpovídají poslední 2 měsíce stanoveným parametrům, stále však dochází k výkyvům vlhkosti vzduchu. Z tohoto důvodu prozatím nelze zahájit jejich tříměsíční měření pro potřeby akreditace.

Prostorová kapacita a stavebně-technické zajištění

Archiv je situován do suterénu nového objektu specializovaných výukových prostor (pavilon Q).

Prostorové zajištění archivu v zásadě respektuje podmínky stanovené zákonem, avšak naměřené hodnoty teploty a vlhkosti vzduchu v depozitáři sice 2 měsíce odpovídají požadovaným normám, avšak vlhkost kolísá.

Celková prostorová kapacita univerzitního archivu činí 428, 3 m² (bez chodby a WC).

¹ Podle § 51 zákona č. 499/2004 Sb. o archivnictví a spisové službě mají vysoké školy možnost zřízovat specializované archivy, které mohou jako archivy působit pouze v případě udělení akreditace. Kolegium rektora na svém zasedání dne 7. 12. 2004 vyslovilo souhlas se zřízením specializovaného archivu MZLU.

Personální obsazení

Personálně je archiv obsazen 2 pracovníci s vysokoškolským vzděláním v příslušném oboru (od 1. 9. 1992 PhDr. Alena Mikovcová, od 1. 10. 2004 Mgr. Eva Škamradová, DIS.).

Výkon odborných archivně historických činností je dlouhodobě znemožňován časovou náročností, nárůstem a komplikovaností správní agendy, rozšířením výpůjční agendy související s přebíráním vysokoškolských kvalifikačních prací a nově vyřizovanou agendou odškodňování posluchačů vyloučených z politických důvodů.

Rozšíření náplně práce archivu jeho zapojením do PR agend (větší podíl na publikační činnosti MZLU), zvýšení zájmu o retrospektivní rešerše a historicko-správní informace jsou příčinami žádosti archivu o přisystemizování středoškolského místa s úvazkem minimálně 6 hodin denně.

Z důvodu naléhavé potřeby zpracování archivních celků pro agendu odškodňování pracovala jako brigádnice posluchačka Filosofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně Bc. Hana Seichterová na dobu od 8. 7. 2009 do 30. 11. 2009.

Objemová kapacita

K 31. 12. 2009 archiv spravuje 1 337,02 běžných metrů (bm) archivních fondů a sbírek a dokumentů převzatých.

Odborná činnost

1. Náplň činnosti

- a) koncepce v oblasti archivnictví a spisové služby na MZLU
- b) dohled na vedení spisové služby a na předarchivní péči, metodická pomoc všem součástem MZLU
- c) výběr archiválií ve skartačním řízení a mimo něj (dary, delimitace)
- d) evidence archiválií v rámci Národního archivního dědictví ČR
- e) odborné zpracování archiválií a zajišťování jejich péče
- f) vytváření archivně-informačního systému elektronickou formou
- g) poskytování archivních služeb univerzitním pracovištím a dalším žadatelům (potvrzení, výpisy, opisy, kopie, rešerše)
- h) poskytování badatelských služeb (nahlížení do archiválií)
- i) vědecká a publikační činnost, zaměřená na historii univerzity, jejích vědních oborů, života a díla významných osobností
- j) zpracování odborných a populárně-vědeckých textů k propagaci a prezentaci univerzity
- k) správa specializované knihovny
- l) zhodnocení fyzického stavu archiválií a jejich výběr pro konservaci a restauraci
- m) inventura archiválií vyhlášená ministerstvem vnitra
- n) další odborné archivní úkoly organizované nadřízeným státním oblastním archivem
- o) další úkoly zadávané vedením univerzity.

2. Spisová služba, předarchivní a archivní péče

V souvislosti s předarchivní péčí archiv řešil v roce 2009 řadu koncepčních a metodických problémů:

- oponentura modulu Univerzitního informačního systému Elektronický podací deník a spisová služba

- vypracování analýzy současného stavu a návrh na řešení e-spisové služby (ERMS) na MZLU v Brně
- vypracování zadání projektu e-spisové služby vyvíjené Ústavem pro informační systém Mendelovy univerzity v Brně
- posuzování problematiky skartace a ukládání zdravotní dokumentace nestátních zdravotnických zařízení v návaznosti na ukončení činnosti současného závodního lékaře na MZLU v Brně a otázka oprávněnosti předání jeho dokumentace univerzitnímu archivu
- oponentura návrhu směrnice o archivaci projektů ze strukturálních fondů EU
- zhodnocení stavu ukládání a zveřejňování vysokoškolských kvalifikačních prací (diplomové, disertační, rigorózní) a habilitačních prací na MZLU
- vytvoření pracovních postupů a metodiky a vytypování fondových skupin při vyřizování agendy odškodnění vyloučených studentů dle Nařízení vlády č.122/2009 Sb. o odškodnění studentů vysokých škol, kterým bylo v období komunistického režimu z politických důvodů znemožněno dokončit studium na vysoké škole

3. Skartační řízení

O skartaci přihlásilo 16 pracovišť a 2 fyzické osoby.

Ve skartačním řízení bylo do 31. 12. 2009 převzato celkem 58, 02 bm archiválií.

4. Odborné zpracování a evidence archivních fondů a sbírek

Univerzitní archiv spravuje celkem 133 archivních fondů a sbírek evidovaných v listech NAD (národní archivní dědictví) a vede základní evidenci archiválií, které jsou evidovány v Počítačové evidenci archiválií ČR (PEvA). Odbor archivní správy a spisové služby MV ČR zapůjčil univerzitnímu archivu k užívání až do udělení akreditace celostátní databázi PEvA. Od roku 2009 archiv používá a samostatně spravuje tuto specializovanou databázi a aktualizuje údaje v ní uložené. Tyto údaje jsou zveřejněny rovněž na www archivu.

V souvislosti se stavebními úpravami v depozitáři archivu byly archivní fondy opět přemístěny a restrukturalizovány. Archiválie jsou zpracovány klasickými prozatímními inventárními soupisy a katalogy. Části fondů jsou inventarizovány elektronickou formou (databáze ACCESS, tabulkový editor EXCEL). Celkem bylo v roce 2009 zpracováno 4,68 bm archivního materiálu (39 kartonů). Přednostně byly zpracovány pro účely odškodnění vyloučených studentů další fondové skupiny archiválií zahrnující kádrové spisy a dokumenty rehabilitačních komisí. Zpracování dokumentů bylo podvázáno další neodkladnou činností související s oslavami 90. výročí MZLU a omezeno stavebními a přípravnými pracemi v depozitáři.

5. Dílčí knihovna archivu

V průběhu srpna a září 2009 byla provedena revize knihovního fondu dílčí knihovny archivu. Archiv spravuje 258 revidovaných knihovních jednotek. Příruční knihovna archivu je spojena s konferenční místností a je dle možností doplňována novými knihami i periodiky.

6. Archivní služby

a) správní činnost

Žadatelům jsou vystavovány duplikáty náhradních dokladů, potvrzení o studiu, výpisy zkoušek (vykonané zkoušky z jednotlivých předmětů – transkripty), opisy sylabů, ověření vzdělání a nabytí vysokoškolského titulu. Úkony jsou zpoplatňovány podle každoročně aktualizovaného rozhodnutí rektora o stanovení poplatků spojených se

studium a výše úhrad za poskytnuté služby studentům a některým dalším osobám. Do 31. 12. 2009 bylo vydáno celkem 144 výpisů, opisů a potvrzení pro správní účely. Správní agenda je komplikována nedohledatelností a neexistencí průkazných dokladů potřebných k potvrzování studia, k výpisům známek a vyhotovování stejnopisů diplomů a vysvědčení. Tato situace časově zatěžuje archiv korespondencí a jednáním se žadateli. Narůstá počet žádostí bývalých studentů, jejichž dokumentace není zachována, protože studijní agenda v době jejich studia byla převedena do souboru programů STUDENT 1983-2002. O revitalizaci a rekonstrukci informací z programu STUDENT byl požádán Ústav pro informační systém Mendelovy univerzity v Brně.

Potvrzení pro účely odškodnění

Dne 1. srpna 2009 nabylo účinnosti Nařízení vlády č.122/2009 Sb. o odškodnění studentů vysokých škol, kterým bylo v období komunistického režimu z politických důvodů znemožněno dokončit studium na vysoké škole. Většina žadatelů o odškodnění si nepodala žádost o studijní rehabilitaci na VŠZ v letech 1990-1992 ve smyslu zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích. Archiv je proto nucen rekonstruovat průběh jejich studia na VŠZ a dohledávat informace z prvotních dokumentů univerzitního archivu a využívat dokumenty dodané žadateli.

Do 31. 12. 2009 bylo vystaveno celkem 23 potvrzení pro účely odškodnění. Agenda odškodnění vyloučených posluchačů je a bude vyřizována od 1. 8. 2009 do 31. 12. 2011.

b) zápůjční služba, nahlížení do archiválií

Zápůjční služba v badatelně archivu je prezenční. Archiv k 31. 12. 2009 navštívilo 78 badatelů. Archiv vyhledal 86 vysokoškolských kvalifikačních prací, 74 evidenčních jednotek dokumentů z archivních fondů. Pro přípravu výstavy k 90. výročí MZLU bylo vyhledáno 505 fotografií, z čehož 286 bylo navrženo k použití.

Zápůjční služba je komplikována nutností dodržovat současně autorský zákon, vysokoškolský a archivní zákon a nezavedením licenčních smluv na univerzitě. Archiv poskytuje mimo kopírování dokumentů rovněž jejich skenování (zejména fotografií).

c) retrospektivní rešerše

Do 31. 12. 2009 bylo provedeno 58 rešerší, z nichž nejvýznamnější byly:

Vývoj školního lesního podniku ve Křtinách

Urna s prstí z hrobu Josefa Resslera

Život a dílo doc. Ing. arch. Miloše Lamla

Vývoj studia meliorací na vysokých školách zemědělských

Přehled vyznamenání a dalších čestných titulů na VŠZ 1928–1991

Zahraniční absolventi a aspiranti LDF 1971–1994

Seznam absolventů dřevařských oborů LDF 1995–2008

Prof. Dr. Ing. Leo Skatula – život a dílo

Dipl. Agr. Vratislav Stöhr, docent ČVŠT – život a dílo

Prof. Dr. Ing. Alois Tichý – život a dílo

Prof. MVDr. Josef Taufer – život a dílo

Moravská agrární společnost v Brně

Mezníky v historii univerzity

Přehled dějin zemědělství v Čechách a na Moravě

K 10. výročí úmrtí Ing. Josefa Luxe 1990–1999

Udělování titulů kandidátů věd
Změna názvu VŠZ v Brně
Prof. RNDr. Ing. Alois Zlatník – život a dílo
Prof. Dr. Ing. Boris Kostomarov
Ověřování studijních dokumentů posluchačů PEF se zkrácenou dobou studia
Počet absolventů postgraduálního studia pedagogických věd 1964–1997

Archivní služby jsou poskytovány posluchačům a univerzitním pracovištím a žadatelům mimo univerzitu pro výzkumné, pedagogické, kulturní a osvětové účely.

7. Ediční činnost

Archiv do dubna 2009 spolupracoval s Prof. Dr. Ing. Miroslavem Vyskotem, DrSc., emeritním rektorem VŠZ v Brně na přípravě vydání jeho pamětí a sbírky básní (Xenie).

8. Publikační činnost

PhDr. Alena Mikovcová

Pro grant České rady pro oběti nacismu projekt č. 42004 „Zmizelé elity: Vědci a intelektuálové z českých zemí jako oběti nacistického režimu (1939-1945)“ byly vypracovány medailony o životě zahynulých učitelů vysokých škol: prof. H. Bluma, prof. H. Ditze, prof. T. Vacka, prof. J. Bečky, doc. A. Prokeše (Ústav soudobých dějin AV ČR).

Účast v autorském kolektivu podílejícím se na vydání tematické publikace J. Neruda a kol. „Vysokoškolské statky MZLU v Brně“, Brno 2009.

Účast na XIV. semináři restaurátorů a historiků, Brno 2009 s přednáškou „Restaurování návrhu památníků Lesnického Slavína z fondu Archivu MZLU v Brně (příprava textu do sborníku ve spolupráci s Bohumilem Šimečkem – restaurátorská část).

Účast na konferenci „Možnosti a meze výzkumu dějin vysokého školství po roce 1945“, Hradec Králové s přednáškou „Kapitoly z poválečných dějin VŠZ v Brně“ (příprava textu do sborníku).

9. Členství ve vědeckých organizacích

PhDr. Alena Mikovcová je členkou Sdružení historiků (Historický klub), Společnosti pro dějiny vědy a techniky a České archivní společnosti.

Mgr. Eva Škamradová je členkou České archivní společnosti.

10. Propagace a prezentace univerzity, fakult, archivu

Pro potřeby výstavy k 90. výročí založení MZLU v Brně (MENDELU, škola jako lusk), která se konala v Technickém muzeu v Brně v době od června do října 2009, bylo vypracováno libreto, proveden výběr písemných i fotografických dokumentů na jednotlivé výstavní panely. Vybrané dokumenty byly naskenovány, opatřeny popisky a soustředěny do věcných celků podle organizační struktury univerzity. Dále byly vytipovány trojrozměrné předměty z jednotlivých pracovišť univerzity, které měly být umístěny ve vitrínách i v prostoru výstavní místnosti. Byla pořízena jejich fotodokumentace s popisy, zjištěny jejich rozměry a navržena jejich dispozice ve výstavním prostoru. Pro panely i pro listovačky prezentující MZLU v Brně (VŠZ

v Brně), jednotlivé fakulty, školní statky a některá celoškolská pracoviště byly vypracovány texty zpřístupňující jejich historii i současnost.

V souvislosti s oslavami 90letého výročí MZLU v Brně archiv připravil texty pro publikaci Akademická obec 1999–2009 (Kalendárium 1919–2009, Akademičtí funkcionáři MZLU v Brně 1999–2009, Akademičtí funkcionáři fakult 1999–2009, Profesori a docenti MZLU v Brně 1999–2009 včetně doplňků a oprav, Čestní doktoři MZLU v Brně 1999–2009, Absolventi MZLU v Brně 1998 včetně doplňků a oprav z let předchozích).

Pro potřeby propagace univerzity na webových stránkách byly vybrány, oskenovány historické i současné fotografie, seřazeny v návaznosti na organizační strukturu MZLU a opatřeny doprovodnými popisy.

Pro Institut celoživotního vzdělávání byla připravena přednáška a prezentace k založení Vysoké školy zemědělské v Brně (dosud nerealizováno).

U příležitosti oslavy 20. výročí listopadových událostí v roce 1989, kterou pořádá Studentská komora Akademického senátu MZLU v Brně dne 17. 11. 2009 v Technickém muzeu v Brně, byla přednesena přednáška s prezentací na téma „Sametová“ revoluce 1989 a VŠZ v Brně.

Vytvoření www archivu podle nového redakčního systému včetně elektronického průvodce po archivních fondech a sbírkách.

http://www.mendelu.cz/cz/sluzby_sz/univerzitari_archiv

11. Záměry archivu v roce 2010

- a) příprava na akreditaci veřejného specializovaného archivu na MZLU
- b) zpracování typologie úředních dokumentů pro novelizaci spisového a skartačního řádu a plánu MZLU
- c) spolupráce na vývoji projektu e-spisové služby s Ústavem pro informační systém Mendelovy univerzity v Brně
- d) zhodnocení zkušebního provozu e-spisové služby v podmínkách univerzity (povinně od 1. 7. 2010)
- e) konzultace projektu revitalizace a rekonstrukce informací z programu STUDENT s Ústavem pro informační systém
- f) aktualizace evidence archivních fondů a sbírek v počítačové evidenci národního archivního dědictví (PEvA)
- g) dokončení zpracování studijních spisů PEF
- h) dokončení zpracování kádrových spisů PEF
- i) převzetí spisového materiálu z děkanátu LDF, dohlídka v registratuře
- j) přebírání dalších diplomových, disertačních a habilitačních prací z ústřední knihovny